Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické v Praze, nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
tel.: +420 224 095 521, fax: +420 224 221 718, URL: http://nf.vse.cz

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno studenta/studentky: Monika Hříchová.....

Název práce: Kdo kupuje luxusní českou módu? .....

Jméno oponenta práce: Ing. Lukáš Máslo, PhD.....

	1	2	3	4
Hodnocení tématu samého (bez ohledu na studenta)**:**				
1.1 Nakolik je téma práce aktuální a významné?	☐	☒	☐	☐
1.2 Jak náročné je téma na teoretické znalosti?	☐	☒	☐	☐
1.3 Jak náročné je téma na praktické zkušenosti či práci v terénu?	☒	☐	☐	☐
1.4 Nakolik je dostupnost podkladových materiálů obtížná?	☒	☐	☐	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:
Bod 1.4: Dostupnost relevantních dat je v tomto případě velmi obtížná. ČSÚ pokud vím detailní analýzu tohoto segmentu ekonomiky neprovádí a výzkumník je tedy odkázán na zdroje firem či vlastní šetření. Vzhledem k tomu, že analyzovanými subjekty jsou lidé kupující luxusní módu, musel by výzkumník nejprve separovat z populace vzorek sestávající z jedinců s touto charakteristikou. Nabízela by se možnost zaregistrovat se na některém z internetových portálů, které sdružují jedince s touto charakteristikou, a tam následně (nejlépe po dohodě s provozovatelem portálu, bloggerem atp.) rozeslat dotazník uživatelům. Lze doufat, že by množství respondentů mohlo být větší, než jaké autorka získala od dvou firem. Je však jasné, že například kvantitativní data, na jejichž základě by šlo provádět výpočty důchodové elasticity poptávky, by takovýmto způsobem získat asi nešlo.

2. Hodnocení struktury a logické provázanosti práce:				
2.1 Nakolik je struktura práce logická a přehledná?	☒	☐	☐	☐
2.2 Nakolik využívá autor aktuálních a vhodných pramenů?	☒	☐	☐	☐
2.3 Jak vhodně zvolil autor metody ve vztahu k tématu?	☐	☒	☐	☐
2.4 Nakolik dostatečně a funkčně autor vybavil práci zejména nepřevzatými grafy, tabulkami, daty, přílohami apod.?	☒	☐	☐	☐
2.5 Jaká je úroveň vzájemné kompatibility mezi prvky základní linie práce: téma – zadání práce – cíl – struktura – závěry?	☐	☐	☐	☒

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:
Bod 2.3: Dotazníková šetření mají pochopitelně vždycky diskutabilní informační hodnotu. Mnohem vhodnější se zdají být prodejní statistiky, s jakými autorka pracovala při analyzování zákazníků firmy One Life. I když vzhledem k extrémně malé velikosti vzorku (30 lidí) a k faktu, že vzorek pochází ze sledovaného období příliš krátkého (podzim 2016) a k faktu, že jde pouze

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.
Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

o nákupy v internetovém obchodě, je opravdu sporné, do jaké míry z nich lze vyvozovat závěry nejenom pro konzumenty luxusní módy obecně, ale do jaké míry z nich lze vyvozovat závěry dokonce i o populaci zákazníků této firmy.
Bod 2.4: Výstupy programu Gretl označuje autorka ve své práci jako obrázky. Použil bych raději termín tabulky.
Bod 2.5: Jako čtenáři mi není úplně jasné, co vlastně je hypotézou práce. V Zadání se mohou dočíst: „Lidé si začínají všímat drahého oblečení od českých návrhářů a podporují značky, které na rozdíl od konfekce vykazují individualitu. Tato situace vybízí ke zkoumání, zda a do jaké míry se jedná o veblenovskou okázalou spotřebu.“ Veblenovu efektu, pozičním statkům a okázalé spotřebě věnuje autorka v práci nezanedbatelný prostor. Na straně 10 navíc autorka píše: „Zůstává tedy otázkou, zda módu českých návrhářů kupují spotřebitelé kvůli její kvalitě a nebo kvůli symbolu, který představuje.“ Všechny tyto indicie tedy budí ve čtenáři dojem, že cílem práce je prověřit, zda pro konzumenty české luxusní módy je tato móda poziční statek, resp. je spotřeba této módy spojena s Veblenovým efektem. Avšak v Úvodu a Abstraktu se už takováto formulace neobjevuje. V Abstraktu autorka pouze tvrdí, že chce zkoumat „determinanty nákupu luxusní módy od českých návrhářů“ a v Úvodu tvrdí, že cílem práce bude najít zákazníka, „který by mohl znázornit typického spotřebitele nakupujícího módu u značky Veršatyl.“ a současně že „Pomocí regresní analýzy je dále zkoumán kauzální vztah pohlaví, původu a věku na velikost nákupu u české značky One Life.“ Tyto formulace se sice striktně vzato s výše uvedenou formulací cíle nevylučují, avšak z textu praktické části práce i samotného Závěru je zřejmé, že otázka okázalé spotřeby vypadla nakonec zcela z autorčiny sféry zájmu. Je sice pravda, že úplně v závěru Závěru autorka tvrdí: „V současnosti je nákup luxusního českého oblečení spojen s pocitem unikátnosti a snahy upozornit na svou jedinečnost.“ (s. 29), ale není mi jasné, z čeho autorka tento závěr vyvozuje. Zdá se mi, že jde o pouhou spekulaci.

3. Hodnocení kvality textu práce:

3.1 Jak hluboce a kvalitně autor téma analyzoval?	☐	☒	☐	☐
3.2 Zformuloval autor cíl práce jasně a logicky strukturovaně?	☐	☐	☐	☒
3.3 Nakolik autor naplnil vytčený cíl práce a schválené zadání práce, jehož je cíl součástí?	☐	☐	☐	☐
3.4 Jak hluboce a kvalitně autor zpracoval teoretickou část práce?	☐	☒	☐	☐
3.5 Jak hluboce a kvalitně autor zpracoval praktickou, resp. analytickou část práce?	☐	☐	☒	☐
3.6 Nakolik jsou závěry práce logicky strukturované a kvalitní a jakou obsahují míru přidané hodnoty?	☐	☐	☒	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:
Bod 3.2: Jak argumentuji v Bodě 2.5, cíl práce autorka specifikovala dosti nejasně a poněkud dvojznačně. V textu práce a Zadání práce jsou náznaky, že cílem práce bude hledání odpovědi na otázku, do jaké míry lze poptávku po české luxusní módě vysvětlit Veblenovým efektem a okázalou spotřebou, ale v praktické části práce i v samotném závěru se tento moment jaksi vytrácí.
Bod 3.3: Vzhledem k tomu, že cíl práce nelze jednoznačně identifikovat, je obtížné posoudit, nakolik byl cíl splněn. Bylo-li cílem práce odpovědět na otázku, do jaké míry lze poptávku po české luxusní módě vysvětlit Veblenovým efektem a okázalou spotřebou, potom bych

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.
Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

konstatoval, že cíle práce zřejmě dosaženo nebylo. Bylo-li cílem práce najít „determinanty nákupu luxusní módy od českých návrhářů“ a zákazníka, „který by mohl znázornit typického spotřebitele nakupujícího módu u značky Veršatyl.“ a současně „[p]omocí regresní [prozkoumat] kauzální vztah pohlaví, původu a věku na velikost nákupu u české značky One Life.“, pak by cíl práce, alespoň materiálně, splněn byl.
Bod 3.4: Teoretická část je zpracována celkem slušně. Mám však pár připomínek. 1) Na str. 9 autorka znázorňuje rozložení břemene daně z luxusu mezi spotřebitele a výrobce a předpokládá zde, že poptávka je klesající, elastická. Avšak na str. 11 zobrazuje poptávku po Veblenově statku, která ve spodní části klesající a v horní části rostoucí. Za předpokladu, že daň z luxusu je uvalována na Veblenův statkem, mohla by tedy poptávka být rostoucí. V tom případě by analýza dopadu břemene vypadala poněkud jinak. 2) S fenoménem rostoucí poptávky se v kurzech ekonomie setkáváme mimo jiné u Giffenova statku, u nějž je rostoucí fáze poptávkové křivky způsobena tím, že důchodový efekt v této fázi působí opačně než efekt substituční a v absolutní hodnotě ho převyšuje. Není mi jasné, jak s použitím Hicksova rozkladu na substituční a důchodový efekt vysvětlit rostoucí fázi poptávky po Veblenově statku – jenž nemůže být statkem Giffenovým, neboť Giffenův statek je méněcenným statkem, zatímco Veblenův statek má být statkem luxusním. 3) Z kapitoly 1.5 mi stále není jasné, jak pro účely analýzy rozhodnout, které značky mám zařadit do škatulky „luxusní“ a které do škatulky „normální“. Lze prostě (abstrahujeme-li od problému s dostupností dat) spočítat důchodovou elasticitu poptávky a ty statky, u nichž má tato elasticita hodnotu větší než 1, označit za „luxusní“, a zbytek za „normální“? Nebo je to složitější? 4) Na str. 7 autorka píše: „Veblen (1999) dále uvádí změnu společenského postavení žen. Později došlo k přenosu privilegia zahálky z muže na ženu, neboť muž se stal s rozvojem střední třídy, živitelem rodiny, a žena už nebyla jeho nevolnicí, ale společensky přijímanou manželkou.“ Toto tvrzení je dosti zmatené. Předně, tvrzení budí dojem, jako kdyby „původně“ muž zahálel a žena byla živitelkou (což je zjevný historický nesmysl), a následně začala žena zahálet a muž se stal živitelem – i to je ovšem nesmysl. Po dlouhá staletí před tzv. průmyslovou revolucí pracoval muž i žena. Rozdíl byl v náplni práce – muž pracoval spolu se staršími dětmi na poli či v dílně a prodejem své produkce zajišťoval materiálně rodinu, zatímco žena pracovala spolu s mladšími dětmi v domácnosti (příprava jídla, praní prádla, péče o děti), a za tuto práci nedostávala pochopitelně finanční kompenzaci. S příchodem tzv. průmyslové revoluce začala migrace části obyvatel venkova do měst či okolí továren, z nichž se později města stala, a zde se tradiční rozdělení pracovních i rodinných rolí muže a ženy do značné míry smazalo, neboť ženy spolu s muži (a zpočátku i malé děti) pracovali za mzdu. Ženám tedy k práci v domácnosti přibyla ještě práce v továrně. Spolu s tím ovšem s růstem blahobytu střední městské třídy mohly vdané ženy část svých pracovních a rodinných povinností (úklid, příprava jídla, výchova dětí) přesunout na ženy pracující za mzdu, které namísto v továrně pracovali za mzdu jako posluhovačky a chůvy ve středostavovských rodinách. Tyto vdané ženy pak měly opravdu relativně mnoho volného času a mohly se věnovat různým sociálním aktivitách, jako je charita, členství v různých spolcích, v kulturním životě atd. Nevím, co přesně míní autorka tvrzením, že žena byla původně manželovou „nevolnicí“, ale možná by stálo za to, kdyby si své znalosti sociální historie příležitostně poopravila četbou knih napsaných ženami, které v této „nevolnické“ době skutečně žily. Pro začátek mohu doporučit např. sv. Terezii od Ježíše (alias sv. Terezie z Avily) (Cesta k dokonalosti, Nad Velepísní), sv. Kateřinu Sienskou (Dialog s Boží prozřetelností) nebo sv. Hildegardu z Bingenu (Scivias, De operatione Dei).

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.
Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

Bod 3.5: Jak už jsem nepřímo naznačil v bodech 2.5, 3.2 a 3.3, je zde poněkud problém s návazností praktické části na část teoretickou, a to z důvodu nejasné specifikace cíle práce. Dále, jak už jsem naznačil v bodech 1.4 a 2.3, práce trpí nedostatkem kvalitních dat. Na jednu stranu tento fakt měl v autorce vzbudit jisté pochybnosti o smyslu pokračování výzkumu tímto směrem, ale na druhou stranu zcela chápu, že když autorka investovala čas a energii na rešerši současného stavu výzkumu v této oblasti, nebylo by lehké se tohoto tématu následně zcela vzdát. Tedy zmíním alespoň tři připomínky. 1) Na str. 22 autorka píše: „U skupiny lidí, kteří kupují luxusní módu, se dá předpokládat, že si potrpí na okázalou spotřebu i v jiných oblastech." Což je opět echo onoho cíle práce tak, jak je naznačen v prvním bodě Zadání, tedy do jaké míry lze poptávku po české luxusní módě vysvětlit Veblenovým efektem a okázalou spotřebou. Jenomže autorka nijak nedokazuje, zda se v případě zákazníků firmy Veršatyl opravdu jedná o okázalou spotřebu. Je to tedy její domněnka? 2) Na str. 23 autorka píše: „Typický zákazník Veršatylu, který může být typickým zákazníkem všech českých módních návrhářů, je žena ve věku 19-30 let." Může být typickým zákazníkem všech českých návrhářů? Jak to autorka ví? 3) Autorka si plete korelaci s kauzalitou. O kauzalitě hovoří na str. 2 a 25. To, že je věk nebo místo bydliště s nákupními výdaji korelován – tedy, že je mezi těmito dvěma veličinami souvislost – neznamená však nutně, že věk a místo bydliště ovlivňují nákupní výdaje. Ony mohou klidně ty výdaje ovlivňovat bydliště. Pokud jde o věk, může například věk souviset s výší příjmů a výše příjmů následně zapříčiňuje výši výdajů. Výše příjmů však není důsledkem věku – plat zaměstnance se odvíjí od jeho kvalifikace, která roste s věkem, ale věk samotný kvalifikaci nezapříčiňuje. Korelaci mezi dvěma veličinami můžete dokázat statisticky. Kauzalitu mezi dvěma veličinami, podle mého názoru, statisticky dokázat nelze. Tu lze dokázat pouze filosoficky, nikoli empiricky.
Bod 3.6: K Závěru práce jsem se již z větší části vyslovil v Bodě 2.5 a 3.3. Zde bych ještě zmínil, že některé závěry autorky jsou velice zkratkovité až nepodložené. Např. svůj závěr, že spotřebitelé „[o]d českých návrhářů nakupovali módu hlavně proto, že chtěli získat výrobek s vysokou kvalitou." (s. 28), opírá autorka podle všeho o údaje z dotazníku firmy Veršatyl, kde respondenti mají ohodnotit známkou od 1 do 5 podle důležitosti značku, materiál a kvalitu. Vzhledem k tomu, že se jedná o ony „determinanty nákupu luxusní módy od českých návrhářů", jejichž identifikace je jedním z deklarovaných cílů této práce, nepovažuji vyvození závěru na základě jedné otázky z dotazníků za adekvátní. Jak jsem již zmínil, závěr „V současnosti je nákup luxusního českého oblečení spojen s pocitem unikátnosti a snahy upozornit na svou jedinečnost." (s. 29) považuji za pouhou spekulaci, protože v práci nenacházím adekvátní zdůvodnění takového závěru.

4. Hodnocení formy a stylu práce:

4.1 Jaká je formální úprava práce?	☒	☐	☐	☐
4.2 Jaká je kvalita citací a odkazů? Jsou identifikovatelné zdroje?	☒	☐	☐	☐
4.3 Jaká je stylistická úroveň práce, zejména používání správné ekonomické terminologie?	☒	☐	☐	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:
Bod 4.2: Autorka při uvádění zdroje v textu identifikuje pouze autora a dílo, ale neudává stranu. Stranu je však třeba uvádět vždy, když je to možné.
Bod 4.3: K nutnosti rozlišovat mezi korelací a kauzalitou jsem se již vyslovil výše. Dále, na str. 6 autorka píše, že „Engelova křivka je pro nezbytný statek rostoucí jen do určitého bodu, kde

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.
Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

se její růst zpomaluje.“ Tak to samozřejmě není. Křivka z Grafu 2 je evidentně rostoucí v celém svém průběhu, ale má konkávní tvar, takže míra růstu je od samého počátku klesající.

5. Celkové hodnocení *(Nutno uvést konstatování, jestli práce splňuje z hlediska kvality obsahu, rozsahu a formálních náležitostí požadavky z Metodiky NF, zdali je práce doporučena k obhajobě či nikoli. Může být navržena i na zvláštní ocenění apod.)**:***
Práce má celkem kvalitně zpracovánu teoretickou část. Trpí však absencí jasně formulovaného cíle, resp. dvojznačností při formulaci cíle. Nejasná formulace cíle následně oslabuje koherenci teoretické a praktické části. Některé závěry jsou neadekvátně podložené. I přes tyto výhrady se nicméně domnívám, že požadavky kladené na závěrečnou práci Fakulty Národohospodářské splňuje práce na dostatečné úrovni, a proto doporučuji práci k ústní obhajobě.

6. Otázky a připomínky k obhajobě:
1. Mohla by autorka objasnit příslušné rozdíly a souvislosti mezi pojmy
   a) Veblenův statek a poziční statek
   b) Veblenův efekt a okázalá spotřeba?
2. Mohla by autorka zareagovat na můj dotaz v Bodě 3.4 ohledně rozložení daňového břemena u daně z luxusu?
3. Mohla by autorka zareagovat na mou připomínku v Bodě 3.4 ohledně substitučního a důchodového efektu u Veblenova statku v souvislosti s rostoucí poptávkou?
4. Mohla by autorka zareagovat na můj dotaz v Bodě 3.4 ohledně toho, zda k identifikaci statku jako luxusního stačí podle autorky zjištění hodnoty důchodové elasticity poptávky větší než 1?

Navržená známka: dobře

Datum: 1. 2. 2017 .....
Podpis oponenta práce

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.
Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.